

Nová lokalita ostrice blšnej (*Carex pulicaris*) na Slovensku

New locality of *Carex pulicaris* in Slovakia

KATARÍNA HEGEDŮŠOVÁ - KUČEROVÁ

Botanický ústav SAV, Sienkiewiczova 1, 842 23 Bratislava

Carex pulicaris, endangered and rare element of Slovak flora, was known from only a few localities scattered in Záhorská nížina lowland (W Slovakia) and a remote site in E Slovakia. Its new locality, situated on the boundary of the Nízke Tatry Mts and Liptovská kotlina basin. in the village Partizánska Ľupča (Central Slovakia), is presented.

Carex pulicaris - ostrica blšná (syn. *Vignea pulicaris*) z čeľade *Cyperaceae*, je trvác, zväčša v riedkych trsoch rastúca rastlina, vysoká 5 - 25 cm s krátkym plazivým podzemkom. Byľ je oblá až tupo trojhranná. Listy sú kratšie ako byľ alebo dosahujú jej dĺžku, štetinaté, s hnedými pošvami. Súkvetie tvorí jediný koncový klas. Pamechúriky sú dlhšie ako plevy, rovnovážne až naspät' odstávajúce, hnedé, hladké, bezžilové. Kvitne v máji až júni. Plody po odkvitnutí skoro opadávajú (Dostál & Červenka 1992). Rozširuje sa epichoricky.

Ide o európsky druh so subatlantickým rozšírením. Výskyt ostrice *Carex pulicaris* sa viaže na mokré, kyslé, menej neutrálne, piesčitohlinité, rašelinné pôdy chudobné na dusík v spoločenstve *Valeriano-Caricetum flavae* Pawlowski et al. 1960, *Agrostio caninae-Caricetum diandrae* Paul et Lutz 1941. Vyskytuje sa tiež na rašelinných lúkach, mokrých pasienkoch a prameniskách (Jurko 1990).

Metodika

Nomenklatúra cievnatých rastlín sa uvádza podľa Marholda et al. (1998) ako i kategórie ochrany, ohrozenosti a vzácnosti. Nomenklatúra rastlinných spoločenstiev je v súlade so syntaxonomickou nomenklatúrou zoznamu vegetačných jednotiek Slovenska (Mucina et al. 1985). Jednotlivým taxómom boli priradené hodnoty abundancie, dominance a sociability v zmysle sedemčlennej kombinovanej Braun-Blanquetovej stupnice v súlade s metodikou zúrišsko - montpelierskej školy (Braun-Blanquet 1964). V chronologicky usporiadanom zozname lokalít je v zátvorke uvedené číslo základného poľa stredoeurópskeho sieťového mapovania s podštvorcom. Ak ide o herbárovú položku, nasleduje akronym herbára podľa Holmgrena et al. (1990). Údaje bez herbárovej skratky predstavujú informácie čerpané z Dominovej kartotéky deponovanej v Botanickom ústave SAV.

Rozšírenie na Slovensku

Ostrica blšná patrí z hľadiska ohrozenosti a vzácnosti medzi ohrozené a zriedkavé druhy (ENr) [Marhold et al. 1998]. Je zaradená medzi zákonom chránené taxóny (Anonymus 1999). Z dostupných herbárových položiek a údajov z Dominovej kartotéky je na Slovensku známych len niekoľko jej lokalít. Berúc do úvahy možné a veľmi pravdepodobné zásahy do prostredia (napr. melioračné práce) si najmä tie staršieho dáta budú vyžadovať dodatočné preverenie.

Zoznam známych lokalít:

Okolie Červeného Kláštora, lúka „Zalipnice“, leg. Gustawicz 1885 (6888a-b); od Plaveckého Štvrtku k Malackám, leg. Jozef Černý 1926 (7667b); Rohožník - Brezové mláky, leg. Ptáčovský 1935 (7569a, SAV); Láb a Plavecký Štvrtok, leg. Nábělek 1937 (7667b, SAV); Kačka pri Obdokovciach, leg. Zahradníková 1959 (7675c, SAV); medzi Šišulákmi a Lakšárskou Novou Vsou - rašelinné lúky na pravom brehu Lakšárskeho potoka, leg. Balátová - Tuláčková 1963 (7469a); rašelinné lúky na brehu rieky Rudavy oproti hájovni pri Studienke, leg. Dvořák 1971 (7468c, BRA); Abrod, leg. Háberová 1979 (7468c); Jablonica - Pustý Mlyn (7370c); Bukovské vrchy, mokré lúky pod Ruským, (6800c; Hadač & Terray 1991).

Dostál & Červenka (1992) uvádza výskyt taxónu na Slovensku len zo Záhorskej nížiny.

Novú lokalitu som zistila v máji 1999 na rozhraní orografických celkov Nízke Tatry a Liptovská kotlina v obci Partizánska Ľupča neďaleko pravého brehu potoka Ľupčianka. Ide o doteraz najvyššie položenú lokalitu (alt. ca 600 m n. m.). Celá veľká plocha nepravidelného tvaru s rozlohou 25m² bola zamokrená, miestami s malými priehlbénkami naplnenými vodou, ohraničenými trsmi ostrice blšnej. Populáciu tvorilo približne 25 pevne zakorenených trsov. Rastliny boli vitálne, prevažovali kvitnúce exempláre, miestami už i s plodmi. Priemerná výška rastlín sa pohybovala v rozmedzí 15 - 20 cm. Pri kontrole lokality v auguste 1999 boli exempláre už odkvitnuté a plody opadané, listy takmer suché.

Floristické zloženie rastlinného spoločenstva, v ktorom sa *Carex pulicaris* vyskytuje na lokalite, dokumentuje nasledujúci fytoecologický zápis. Poschodie machorastov bolo dobre vyvinuté. Druhovú skladbu a pokryvnosť však vzhľadom na to, že jednotlivé taxóny neboli determinované, neuvádzam.

Lokalita: rozhranie Nízkyh Tatií a Liptovskej kotliny, Partizánska Ľupča, neďaleko potoka, 6982b, nadmorská výška: 600m, expozícia: V, sklon: 3°, plocha zápisu: 25m², pokryvnosť E₁: 90%, počet druhov: 28, E₀: neanalyzované, dátum: 2. 8. 1999, autor zápisu: Katarína Hegedúšová - Kučerová

E₁: *Equisetum palustre* 3.3, *Scirpus sylvaticus* 3.3, *Carex pulicaris* 2.2, *Juncus effusus* 2.2, *Eriophorum angustifolium* 2.2, *Eupatorium cannabinum* 2.1, *Angelica sylvestris* 1.1, *Caltha palustris* 1.1, *Crepis paludosa* 1.1, *Filipendula ulmaria* 1.1, *Parnassia palustris* 1.1, *Phragmites australis* 1.1, *Potentilla erecta* 1.1, *Rhinanthus serotinus* 1.1, *Serratula tinctoria* 1.1, *Valeriana officinalis* 1.1, *Betonica officinalis* +, *Briza media* +.2, *Dactylorhiza majalis* +.1, *Frangula alnus* +, *Galium aparine* +.2, *G. verum* +, *Lysimachia vulgaris* +, *Ononis spinosa* +, *Epilobium montanum* r, *Lathyrus pratensis* r, *Linum catharticum* r, *Orchis morio* subsp. *morio* r

Na lokalite som zistila viaceré ohrozené a vzácne taxóny [napr. *Dactylorhiza majalis* (VU), *Orchis morio* subsp. *morio* (VU)]. Priamo ich ohrozuje najmä hospodárenie na neďalekých poliach, pasienkoch a hydinovej farme. Pravdepodobne najzávažnejšou príčinou degradácie lokality je mechanické poškodzovanie pôdneho krytu rozdupávaním a spásaním (hovädzí dobytok), čo spôsobuje zmeny fyzikálnych vlastností pôdy s priamym vplyvom na biodiverzitu spoločenstva a vitalitu jednotlivých rastlinných ale aj živočíšnych druhov.

Pod'akovanie

Svoje pod'akovanie venujem Mgr. Vierke Jurkovičovej, za pomoc a sprístupnenie Dominovej kartotéky a internej evidencie údajov spolu s herbárovými položkami o výskyte druhu *Carex pulicaris*. Moja vďaka tiež patrí RNDr. Štefanovi Maglockému CSc., za veľmi cenné pripomienky k rukopisu.

Literatúra

- Anonymus, 1999: Vyhláška Ministerstva životného prostredia SR z 18. 2. 1999 o chránených rastlinách a chránených živočíchoch a o spoločenskom ohodnocovaní chránených rastlín, chránených živočíchov a drevín. - In: Zbierka zákonov Slovenskej republiky, čiastka 41, č. 93, 12. 5. 1999, Bratislava, pp. 638-1040.
- Balátová - Tuláčková E., 1963: Nová lokalita *Trichophorum alpinum* (L.) Pers. na Jihozápadní Slovensku. - Biológia, Bratislava, 18: 940.
- Braun - Blanquet J., 1964: Pflanzensociologie. Grundzüge der Vegetationskunde. Ed. 3. Springer, Wien, New York.
- Dostál J. & Červenka M., 1992: Veľký kľúč na určovanie vyšších rastlín. II. SPN, Bratislava.
- Háberová I., 1979: *Caricetum diandrae* Jonas 32 na Slovensku. - Acta Fac. Rer. Natur. Univ. Comen. Bot. 27: 49.
- Hadač E. & Terray J., 1991: Kvetena Bukovských vrchov. Príroda, Bratislava.
- Holmgren P. K., Holmgren N. H. & Barnett L. C., 1990: Index Herbariorum. Part I. The herbaria of the world. Ed. 8. New York Botanical garden, Bronx.
- Jurko A., 1991: Ekologické a socioekonomické hodnotenie vegetácie. Príroda, Bratislava.
- Marhold K. et al., 1998: Cievnaté rastliny. - In: Marhold K. & Hindák F. (eds), Zoznam nižších a vyšších rastlín Slovenska. Veda, Bratislava, pp. 333-687.